

ULUSLARARASI DİPLOMA PROGRAMI
TÜRKÇE A1 DERSİ
BİTİRME TEZİ
CAT 1

“Türk Edebiyatında Çukurova ve Köy Yaşantısı Gerçekliğinin Yaşar Kemal’in İnce Memed-1 Yapıtına Yansıması Bağlamında Değerlendirilmesi”

Sözcük Sayısı: 4000

Araştırma Konusu: Yaşar Kemal’in İnce Memed-1 Yapıtına Çukurova Gerçekliği ve Köy Yaşantısı Nasıl Yansımıştır?

İÇİNDEKİLER:

1. GİRİŞ.....	3
2. MEKAN.....	6
2.1. Dış ve İç Mekan.....	6
2.2. Mekanın Hazırladığı Gerçeklik.....	10
3. ÇATIŞMA OLGUSU.....	12
3.1. Bireyler Arası Çatışma.....	12
3.1.1. Toplumsal ve Hukuki Düzen ile Bireyin Çatışması.....	13
3.1.2. Değerler Arası Çatışma.....	14
3.2. Birey İçi Çatışma.....	16
3.3. Çatışma ve Ölüm İlişkisi.....	17
4. SONUÇ.....	18
5. KAYNAKÇA.....	20

1. GİRİŞ

Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi yazarlardan Yaşar Kemal, ilk romanı *İnce Memed-1*'de Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çukurova'da ağalık sistemine eleştirel bir biçimde ayna tutmakta, köy halkıyla ağanın çatışmasını yansıtmaktadır. Kemal, köy hayatı içerisindeki toplumsal düzen ve hayatı gerçekçi bir bakış açısıyla aktarırken, yaratılan rolleri ve bu anlamda oluşan sosyal ortamı *İnce Memed* adlı figür üzerinden temellendirir. Bu yozlaşmış yerleşik düzen içerisinde zorunlu bir sömürüye tabi tutulan ve buna karşılık kendi savaşını başlatan odak figür, zaman içerisinde halkın savaşı adına düzene başkaldıran bir konuma getirilmiştir. Bu bağlamda oluşan çatışma olgusu, yazarın o dönemde Anadolu halkının birçok coğrafyada karşılaştığı ve sömürüldüğü gerçekliğini¹, geleneksel yapının baskın olduğu Çukurova uzamı üzerinden²; geri kalmış bir köy düzeni üzerinden aktarmıştır.

1923'te Cumhuriyet'in ilanı ile yeni bir dönemin başlamasıyla; siyasi, ekonomik ve toplumsal anlamda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Yeni devlet düzeni kurulması sırasında, 1945 tarihi itibarıyla çok partili döneme geçiş yapılması, siyasi ve sosyal düzenle fikir ayrılıklarının güçlenmesine ve eski kafa yapısına sahip olan gruplarla, modernist düzeni benimseyenler arasındaki çatışmaların artmasıyla sonuçlanmıştır. Savaş ekonomisi bir yana bırakılarak liberal bir politika benimsenmiştir. Toplumsal yapı hızla değişirken kapitalist pazar ekonomisi ülkeye hâkim olmuştur. Alınan kararlar ve yeni yasalarla beraber hızlı makineleşme sonucunda toprak sahiplerinin zenginleşmesinin yanı sıra, ağalık sistemi köklenmiştir. Fakir köylüye daha da yoksullaşmıştır. Ülkede süregelen bu karışıklığın devamında, sınıflar ve coğrafyalar arası fark artmış; bölgesel düzenlerin benimsenmesi kolaylaşmıştır.³ Özellikle kente geçiş sürecinde,

¹ Erkal, M. (2016). 1938-1980 Dönemi Türkiye'de Sosyal Yapı ve Dinamikleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, Cilt: 0 Sayı: 53 , 157-185 . doi: 10.18368/IU/sk.75981

² İslam, İ. (2004). Kurtuluş Savaşı Yıllarında Çukurova "Sosyo-Ekonomik Bir Değerlendirme". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* , 20 (58) , 47-64 . Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aamd/issue/53354/709108>

³ Sander, O. (2019). *Siyasi Tarih 1918-1994*. Ankara: İmge Kitabevi. (Orijinal Çalışma Basım Tarihi: 1989).

dönem iktidarının tarımsal çalışmalara ağırlık vermesiyle, köy hayatı dahilinde kalan cahil halklar, geride kalmışlığın sonucu olarak; o kültürün ve coğrafyanın getirilerine göre kendi adalet sistemlerini kurmuşlardır. Bu anlamda genel yapının sözde “demokrasi” şeklinde ilerlemesine karşılık, eski sisteme yönelik bir nevi bir monarşik düzenin ilerlemesi söz konusudur. Bu anlamda oluşan yeni güç sistemleri, köy yaşantısı içerisinde gelişmemiş toplum; yani sömürülen ve yönetilen güçsüz köylü ile fiziksel ve ekonomik anlamda güçlü olan ağalar üzerinden kurulmuştur. Aşiretler, eşkıyalar gibi farklı grupsal oluşumlar da güçlenmiş ve genel sosyo-kültürel yapının temelini oluşturmuştur. Bu genel değişim özellikle toprağa ve tarıma bağlı Çukurova’da çok şiddetli hissedilmektedir.⁴ Yaşar Kemal’in öykülerinde de genel olarak konu bu hızlı değişimin ezdiği, yoksullaştırdığı, yurdundan göçmek zorunda bıraktığı kadınlar, çocuklar, ırgatlardır.⁵

1923 Adana doğumlu Yaşar Kemal, edebiyatının temelini oluşturan Çukurova insanını, Toros dağlarında yaşayan köylülerin yaşamını, sıkıntılarını, köy yaşantısını, köylü- ağa ilişkilerini, eşkıyaları ve kan davalarını eserlerinde konu almıştır. Ailesinin Van’da yaşarken I. Dünya Savaşı sırasında Rus işgalinde sonra Çukurova’ya yerleşmesiyle, bire bir köy yaşamı ve düzeni içerisinde ve doğayla iç içe bir hayat sürmüş, babasının çok küçük yaşta ölümüne tanıklık etmiş, aşiret ve eşkıyalardan oluşan aile yapısından gelmekte olup ekonomik sıkıntılar nedeniyle zor şartlar altında birçok işte çalışmıştır. Bunun yanı sıra on yedi yaşında başlayan siyasi hayatında birçok kez tutuklanmış, hapse atılmıştır. Bu anlamda bakıldığında kendi tanıklık ettiği, birebir içinde bulunduğu hayatın zor gerçeklikleri, yapıtlarının içeriğine çok uzak olmamasına yol açmıştır. Siyasi hayatı genelinde yönetime ve düzene başkaldırmış, başta yaşadığı köyün ağalarına karşı çıkmaya çalışsa da, yetişkinlik hayatında özellikle yazdıklarından ötürü devlet

⁴ İslam, İ. (2004). Kurtuluş Savaşı Yıllarında Çukurova “Sosyo-Ekonomik Bir Değerlendirme”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 20 (58), 47-64 . Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/aamd/issue/53354/709108>

⁵ Duran, N. (2017). “Yaşar Kemal” Kitabı Etrafında Yaşar Kemal’i Değerlendirmek. *Eskiye* / 34, 205-215. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/471055>

yönetimi ile karşı karşıya gelmiştir.⁶ Yazar üzerinden daha çok incelenen araştırma ve yazıların içeriğinde; cinsiyet rolleri ve aile kimliklerinin oluşumu⁷, röportajları üzerine değerlendirmeler⁸, sosyal ilişkiler⁹ ve halk bilimi unsurları¹⁰ yer almaktadır.

Tezimi bu yapıt ve konu üzerinden seçmemin temelinde, dönemin toplumsal yapısının ve coğrafyanın zorunlu kıldığı bazı gerçekliklerin, günümüzde de geçerli olması ve varlığını devam ettirmesi yatmaktadır. Modern düzende bile, belli bölgelerde geleneksel yapının baskın olması, İnce Memed-1 yapıtıyla benzer olarak, büyük çerçevede Anadolu'nun panoramasını yansıtmaktadır.¹¹ Yaşar Kemal'de mekan, coğrafya, köy yaşantısı çalışmanın önemi, Kemal'in şu sözleriyle aktarılabilir: “*Acımdan ölsem de bu romana adımlı koymam, başındaki Çukurova betimlemesini çıkarmam.*”¹² Bu anlamda verilen uzam bütünlüğüne bakıldığında, doğayla bütünleşen betimlemelerin verilmesi ve motiflerin kullanması olağan bir durumdur. Yaşar Kemal, sadece doğanın yarattığı olaylar dahilinde önemini belirlemenin dışında, insanın özünde doğayla bağlantılı olduğunu; insanın doğanın bir parçası olduğu mesajını vermektedir: “*Yaşar Kemal'in yarattığı Çukurova dünyasında insan kadar önemli bir yer tutan doğa, çeşitli işlevler gören bir öğedir... Yaşar Kemal'in yapıtlarındaki şiirselliğin bir kaynağı, söylemeye gerek yok ki, tüm zenginliğiyle sergilenen doğadır.*”¹³

⁶ Poyraz, M. (2015). *Yaşar Kemal*. İstanbul: Karahan Kitabevi.

⁷ Sonal, E. (2005). *John Steinbeck ve Yaşar Kemal'in Eserlerinde Cinsiyet Roller ve Aile Kimliğinin Karşılaştırılması*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı, İzmir.

⁸ Kayayerli, D. (2012). *Türkiye'de Röportaj Geleneği Bağlamında Yaşar Kemal'in Röportajları Üzerinden Nitel Bir Değerlendirme*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve İletişim Sistemleri Yüksek Lisans Programı, Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.

⁹ Bolat H. (2006). *Yaşar Kemal'in Romanlarında Sosyal İlişkiler Açısından Şahıs Kadrosu*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elazığ.

¹⁰ Topcu, M. (2008). *Yaşar Kemal'in Romanlarında Halk Bilimi Unsurları*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır.

¹¹ Gündüz, F. (2018). *İnce Memed- I*. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/39682453/%C4%B0nce_Memed_I

¹² Kemal, Y. (2011). *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor: Alain Bosquet ile Görüşmeler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (YKY). (Orijinal Çalışma Basım Tarihi: 1992).

¹³ Berna, M. (1983). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış II, Yaşar Kemal'de Yozlaşma Mitozu*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bu tez ile daha önceden yapıt üzerine incelenen; mekan-insan ilişkisi¹⁴, roman tekniği¹⁵, çatışma¹⁶, söz dizimsel yapı¹⁷, oluşumsal yapısalcı¹⁸ konular olsa da; yazarın İnce Memed-1 yapıtında, birebir mekan ve çatışma olgusu üzerinden Çukurova ve köy gerçekliğini nasıl yansıttığına yönelik bir çalışma yoktur. Bu anlamda içerik detaylı olarak ele alınacaktır.

Yapıt giriş, sonuç ve kaynakça bölümleri dışında iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mekan ve mekanın hazırladığı gerçeklik üzerinde durulacak; ikinci bölümde ise çatışma olgusu üzerinden birey ile toplumsal ve hukuki düzen, değerler arası çatışmalar, birey içi çatışmalar ve çatışma-ölüm ilişkisi yeni eleştiri kuramı üzerinden incelenecektir. Sonuç bölümünde ise elde edilen bilgiler genel olarak değerlendirilecektir.

2. MEKAN

2.1. Dış ve İç Mekan

Yapıt Çukurova'nın betimlemeleri doğrultusunda anlatılmaya başlanmaktadır. Dış mekanın Çukurova olarak verilmesinin temelinde, dönem içeriğinde nüfusu en fazla bölgelerden biri olması, verimli toprakları ve sıcak iklimi sayesinde pamuk ve tarım işçiliğinde öne çıkan bir coğrafya olması yatmaktadır. Yazarın bu coğrafyada özellikle köy uzamını seçmesinde de yine köylerin devlet yönetiminden en uzak yerde verilmesi yer almaktadır. Bu sebepten dolayı kırsal alandaki köylü halk, kendi şartları içinde gelişmek zorunda bırakılmıştır. Devlet yönetimi ve

¹⁴ Uysal, A. (2016). Yaşar Kemal'in İnce Memed-I Romanının Mekân-İnsan İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Mecmua-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:1, Sayı:2,36-48. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/mecmua/issue/27589/290637>

¹⁵ Özcan, Ü. (2015). *Roman Tekniği Bakımdan Yaşar Kemal'in İnce Memed Adlı Yapıtı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ardahan.

¹⁶ Sönmez, D. (t.y.). *Yaşar Kemal'in İnce Memed Adlı Yapıtında "Çatışma" Olgusunun Odak Figür Üzerinden Nasıl İşlendiğini Değerlendirme*. (Yayınlanmış UB Türkçe A Dersi Uzun Tez Çalışması). TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi, Ankara.

¹⁷ Akın, N. (2008). *Yaşar Kemal'in İnce Memed Adlı Romanındaki Söz Dizimsel Yapı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Denizli.

¹⁸ Güvenç, A. (2009). *Yaşar Kemal'in İnce Memed Romanı Üzerine Oluşumsal Yapısal Bir İnceleme*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Bilimi (Folklor) Bilim Dalı, Erzurum.

ilgisinden uzak kalmış köylerde tarım yönlerinin ön plana çıkması ve yeni sistem adına uygulanan reformlardan uzak kalınması, eğitim, kültür gibi kişilerin özgürlüklerini geliştirecek yapının da zayıflamasına yol açmıştır. Bu nedenle zenginden sayıca çok verilen yoksul köylüler ancak bu tarlalarda çalışarak kendilerini var edebilmekte ve geçinebilmektedirler. Açlıkla boğuşmakta olmalarının yanı sıra ekonomik, sosyal, kültürel vb. alanlarda ön plana çıkacak yapıda olmamaları sonucu edilgen yanları baskınlaşmıştır. Bu sebeple düzeni sağlayacak kapasiteye veya birikime de sahip değildiler. Bu edilgen yapı beraberinde köy hayatında boş kalan otorite açığına kapatacak, ekonomik ve sosyal anlamda da daha üstün bir konumda olan birinin varlığını zorunlu kılmıştır. Savunmasız durumda olan köylüyü yönlendirmek üzere zengin köy ağaları baskınlaşmıştır. Yapıtta ön planda olan Değirmenoluk Köyü'nün acımasız, zengini Abdi Ağa figürü üzerinden verilmiştir. Abdi Ağa yarı feodal bir düzen oturtarak, köylünün sorumluluğunu ve sınırını belirlemektedir.

Yapıtaki iç mekanlara bakıldığında, başta görülen mekan evdir. Ev kişinin kendini ait hissettiği, kendi benliğinin oluş sürecini başlattığı yerdir. Korunma merkezi olan ev, ilk evren olarak yansıtılmıştır. Yapıtta ocak gibi, sıcaklığı, temel ihtiyaçların karşılanmasını, rahatlığı ve misafir gibi kültürel yanları aktaran sembolleri de barındırmaktadır. *“Çocuk ocağın soluna duvara iyice yapışmıştı büzüldü... Kadın ocakta ateşin yanı başında duran kocaman bir bakır tencereden kalaylı bir sahana döğme çorbası doldurmaya başladı... Çocuk gülümsedi.”* (Kemal, 2019:16-17). Aileyi, sevgiyi ve rahatlığı vurgulayan bu mekan, ana figürün köydeki sınırlayıcı koşullardan kurtuluşunu simgelemektedir. Aidiyetin hissedildiği bu mekanın İnce Memed üzerinden içselleştirilmesi, onun gelecek adına tasavvurunu da oluşturmaktadır.

Bir diğer verilen iç mekan kasabadır. Yazar bu mekanı besleyici konumda aktarmıştır. İnce Memed açısından dönüm noktası haline gelen mekan, insanın ruhsal ve düşünsel olarak huzur bulduğu bir alan olarak verildiğinden, köy hayatının dayattığı sınırların dışında bir özgürlüğün de olasılığını gösteren bir noktadadır. Gelişme ve rahatlık sağlayan mekanda ağa gerçekliğinin

olmaması İnce Memed'in yeni dünya hayaline potansiyel güç olmuştur. "...Memed: "Bu kasabanın ağası kim diyorum," dedi. Hasan Onbaşı: "Yavrum" dedi, "ne ağası? Bu kasabanın ağası olur mu? Burada ağa yok. Herkes kendisinin ağası...Memed" in kafası almadı ..." (Kemal, 2019: 79). Algısal düzeyde simgesel olarak gelişim¹⁹ sağlayan kasaba, sınırın dışını görebilme açısından bir araç konumundadır.

Yapıtta ana figür Memed'in dönüşümsel ve evrimsel süreciyle doğru orantılı olarak genişleyen bir başka iç mekan, dağdır. Bu mekana geçiş sebebi, sosyal adaletin sağlanamadığı düzen olarak verilmiştir.²⁰ Bu adaletsiz düzenden habersiz bir şekilde, sadece iç güdüleriyle hareket eden ve ilk kaçışını çocukken gerçekleştiren İnce Memed, dağ mekanı ile ilk o zaman tanışmıştır. Onu köyde Abdi Ağa'nın zulmünden koruyacak kişi Süleyman Efendi'yle tanışması da yine dağa çıkmasının bir sonucudur. Sonrasında Abdi Ağa'yla arasında başlayan çatışma, olay örgüsü devamında daha da güçlenmiştir ve İnce Memed eşkıya olarak hayatına devam etmek zorunda kalmıştır. Eşkuya olmasıyla Deli Durdu'nun çetesine katılmış ve bu durumun getirisi olarak odak mekanı dağa dönmüştür. "Bu sıralar dağlarda eşkıyalar vardır. Asker kaçakları, soyguncular, kanlılar, başkaldıranlar..." (Kemal, 2019:293) Buna karşılık içselleştiremediği dağ mekanı, yutucu mekan konumuna gelmiştir. Benliği ve var olan değerlerini tehdit eden noktada olması, yalnızlığı da getirmiştir. Normalde doğanın sınırlı dünyalarına karşılık bir nevi sağladığı özgürlüğü de içinde bulunduran dağ uzamının; koruyucu, güçlü vb. özellikleri taşınması ile yaşamsal bir alana dönüşmesi beklense de, eşkıyalığa geçiş ve sürekli bir kaçış halinde olması ile Memed açısından iç huzursuzluğu ve korkuyu çağrıştırmaktadır. "...Korkudan hiçbirisini uyku tutmadı...Tan yerleri ışıırken bir cayırtı başladı... Memed, kulağının dibinden kurşunlar vınlıyarak geçerken kendisini ancak bir ağaç köküne atabildi..."

¹⁹ Uysal, A. (2016). Yaşar Kemal'in İnce Memed-I Romanının Mekân-İnsan İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Mecmua-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:1, Sayı:2,36-48. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mecmua/issue/27589/290637>

²⁰ Uysal, A. (2016). Yaşar Kemal'in İnce Memed-I Romanının Mekân-İnsan İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Mecmua-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:1, Sayı:2,36-48. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mecmua/issue/27589/290637>

Tüfeği doğrulttu. İçinden kusmak geldi...” (Kemal, 2019: 161) Dağ gibi ucu açık bir mekan, oluşturduğu belirsizlik unsuru ile sürekli kendini koruma gereksinimini doğurmuştur. Bu noktada labirenti çağrıştıran mekan, köy gerçekliğinde karşılaşılan kapalı ve sınırlı alandaki hapsolmuşlük duygusuna yeni bir boyut kazandırarak, açıklıkta hapsolmayı getirmiştir. Ancak sonradan eşkıyalık konumunda bile bir ayrıma giden ana figürün, kişisel gelişimini tamamlaması ve özgürlüğünü kazanması açısından dağ uzamının önemini anladığı noktada onu içselleştirmesi gerekmiştir. Yapıtın giriş kısmından beri aidiyetin en yoğun hissedildiği aile ve sevgi kavramları, Mehmed’in tek kalan ailesi Hatçe’yle aşkını yaşayabilmesi ve onları engelleyen sınırlayıcı mekan çerçevesinden çıkabilmeleri üzerinden gerçekleşebilmiştir. Bu sebeple, dağ onlara özgürlük getirmiş, “ev” rolünü üstlenmiştir. “... *“Haydi evimizi temizleyelim.” ...Mağarayı ev gibi donattılar. Evleri zengin bir köylü ağasının evinden daha da hoştu*”. (Kemal, 2019: 394-402) Sonuç olarak dağ yeni dünyalarına açılmalarını sağlayan bir kapı görevi görmektedir.

Özellikle Çukurova coğrafyasının baskın kültürel yapısının aktaran iç mekan çadır, yapıtta bünyesinde bulundurduğu Kerimoğlu aşireti üzerinden aktarılmıştır. Simgesel bir yere sahip olan çadır, yeni yaşam alanı gerçekliğini çağrıştırmaktadır. Ana figür İnce Memed’in geçmişiyle ve hayaliyle bağlantı kuran bir köprü konumunda verilmiştir. Algısal açıdan görme, duyma yetilerini besleyen ve bu sayede duygu çağrışımlarını yaratan bir mekan olarak yapılanmıştır. “... *İçeri girer girmez Memed afalladı kaldı. Çadırın içinin güzelliği onu vurdu... Çadırın arka tarafında nakışlı çuvallar... Çuvallarda nakışlar renkler uçuşuyor. Baş döndürücü hızla uçuşuyorlar. Renklerin cümbüşü veryansın ediyor.*” (Kemal, 2019: 175) Bu noktada yazarın, gerçekliği aktarırken leitmotiflere fazlasıyla yer verdiği söylenebilmektedir. Sevgi, sıcaklık, rahatlık, huzur, korunma durumlarını yayan bir atmosfer oluşumuyla verdiği enerji, Memed’in sevdiği kadın Hatçe’yi çağrıştırmaya yol açmıştır. Norm figürü sorumluluğunun yüklendiği bu mekan, İnce Memed’in kim olduğunu anlaması açısından büyük

rol oynamıştır. Eşkıyalıkla İnce Memed'in kendi değerlerine ve benliğine karşı gelmesi eşkıyalık görevini içselleştirememesine yol açmıştır. Bu çadırda, dönüşmekte olduğu “yabancı” kişiyi giyim-kuşam ve içinde olduğu eşkıya grubunun başındaki Deli Durdu'nun onlara yardım eden Kerimoğlu'na davranış şekli sonucu fark etmesi söz konusu olmuştur. Bu farkındalık sonunda onu bir seçime sürüklemiş, benliğine tekrardan kavuşması ve geleceğe yönelik farklı bir umuda kavuşması açısından önem kazanmıştır. Bu sebeple çadır, toplumsal ve kültürel yapıyı sembolize etmesinin yanı sıra, eşkıyalık kavramına da yeni bir yön verme açısından önem taşımaktadır.

Kapalı mekanlar arasında en bariz iç mekan, hapisane, İnce Memed'in sevdiği kız Hatçe'yi kaçırmaları ve yakalanmaları üzerine sözde düzeni sağlamak adına Hatçe'nin götürüldüğü yerdir. Sevginin sebep olduğu durumda, sevgi hapsedilmeye çalışılmıştır. Yazar da saflığı ve sevgiyi simgeleyen figür Hatçe üzerinden hukuki ve toplumsal düzene gönderme yaparak, ironi yaratmıştır. Tek boyutlu bir mekan olarak aktarılan hapisane, boğucu atmosferi ile olumsuz olarak aktarılsa da; yazar yapıtta verilen mekanları kişilerin ruh ve duygu durumlarıyla belirlenebileceği bir gerçeklik yaratmıştır. Hatçe'nin Memed'in sağlığı ve iyi olmasına yönelik aldığı her bir haberle hapisanenin boğucu ve kasvetli havası hafiflemiştir. “*Anasının gelmesi onun biraz içini açtı... Dünyaya yeniden kavuşmanın sevincini duydu*” (Kemal, 2019: 151) Bu sebeple de yazar kişinin zihinsel olarak o bağlamdan çıkmasını da yine kişiye bağlayarak, sevgi ve aşk gibi durumların hapsedilemeyeceği üzerine bir paradoks oluşturmuştur. Bu noktada mekan kişinin algısal olarak değişimi ile değişecek ve yeni şekilde yansıyacaktır.

2.2. Mekanın Hazırladığı Gerçeklik

Bir mekanda çok uzun süre kapalı kalmak, içinde barındırdığı insanların gerçekliği haline dönüşür. Değirmenoluk köylüsü de aynı çerçevede verilmiştir. Eğitimle var olmak gibi bir şans olmayan halk, var olabilmek adına içinde buldukları coğrafyaya ihtiyaç duymaktadır. Bunun

baskın olduğu mekanlarda bu gerçeklik kendi içinde bir düzen, norm oluşturur. Normlar ise kültür gibi değerleri baskınlaştırır. İnsanlar ise bu sınırlı alanda ve düzende kendi inandıkları veya daha çok inandırıldıkları hayata hapsolmuşlardır. Dış dünyaya tanıklık etme şansının tanınmaması da, farkında olmadıkları bir çaresizlik döngüsüne dönüşmüştür. Ekonomik ve sosyal anlamda gücün olmaması da bu durumun temel nedenlerindedir. Ekonomik anlamda gücü olan sayılı kişiler ise bu edilgen yapıdan çok rahat yararlanarak, halkı yönetebilmektedirler. Bu anlamda Çukurova köy gerçekliğinde oluşan ağalık sistemine, toplumsal düzene eleştirel bir ton ile yaklaşan yazar; yöneten konumunda verebileceği ve mutlak kötü olarak tanıtabileceği bir figür yaratmak durumundadır. Bu noktada köy yapısında baskın olan ağalık sistemini temel alarak, halkın hayatlarına her yönüyle hakim olduğunu ikna ettiren ve böylelikle de halkı kendi içinde bölüp, parçalayıp, yöneten Abdi Ağa figürünü yaratmıştır. İnsanların farkında oldukları sınır bildikleri kadar olduğu ve bunun haricinde bir gerçekliği tecrübe etme şansını elde edemedikleri için, o köy adete bir çukur halini almıştır. *“Duyduk ki gavur Abdi de ağa olmuş. Duyduk ki köylüleri kul gibi çalıştırır, hepsini aç kormuş. Kış gelince acından ölürmüş millet. Diyorlar ki Abdi'nin izni olmayınca kimse evlenemez, kimse köyden dışarı bile çıkamazmış...”* (Kemal,2019: 67) Sonuç olarak mekanı kurma, köylülerin çaresizliği ile bağdaştırılmaktadır. Bu durum ise çatışma olgusunu yaratmaktadır.

Yapıtta verilen nesnel mekanlar, bu gerçeklikleri yaratmayı amaçlayarak, inandırıcılık üzerine temellendirilmişlerdir. Yapıtta gerçekleşen tüm olaylar ve yaratılan figürler içinde buldukları mekân bağlamında oluşan rol ve düzen ile özgürleşmiş veya sınırlandırılmışlardır. Yazar, tanrısal bakış açısı ve üçüncü tekil kişi ağzını kullanarak, figürlerin iç dünyalarına odaklanma şansı tanımamıştır. Bu noktada okur, figürleri sınırlı çerçevede görebilmektedir. Mekan içinde bulundurduğu insanları kendi gerçeklikleri bağlamında şekillendirmektedir. Bakış açılarını da buna yönelik oluşturmuştur. Baskıcı ve kendi kurallarına göre düzen oluşturan bir yönetici, yani ağa ve pasif bir toplum yapısının olduğu Değirmenoluk köyünde, çatışma mekanla birebir

alakalı ve birbirini tetikleyecek şekilde verilmiştir. Abdi Ağa'nın sahip olduğu, hâkimiyet kurduğu topraklar, tematik güç olan kişiler için kapalı mekân olma potansiyelini barındırmaktadır. İnce Memed eşkıya olup dağa çıkınca karşı değer olan kişiler için, özellikle Abdi Ağa için, İnce Memed'in ulaşabileceği yerler kapalı/dar mekân olma baskısını hissettirmektedir.²¹ Çevresel mekânların da "boyun eğme"yi zorla öğretiyormuş imajını yaratmaktadır.... Mekânların bu durumu dünya zamanının Değirmenoluk köyünü çoktan terk ettiğini göstermektedir. "Bu tür insanı ezen ve adeta ona hükmeden kapalı, labirent temalı mekânlar; insanın dünya ile uyumsuzluğunu, yalnızlığını ve mutsuzluğunu simgelemektedir." (Korkmaz, 1991: 266)²²

3. ÇATIŞMA OLGUSU

3.1. Bireyler Arası Çatışma

Yapıtta çatışma olgusu, mekanın getirisi konumda verilmiş, toplumsal düzensizlik ve sosyal adaletsizlik üzerinden doğan bir unsurdur. Bu durum dönemde uygulanan toplumsal reformlarla çağdaşıktan uzak kalan Çukurova coğrafyasında²³; devletin birebir kontrol etmekten uzak kalması sonucu yerini ekonomik anlamda üstün olan ağaların alıp, yoksul halkı sömürmesinin bir sonucudur. Bu durumda çatışmaların geneli ağalık sistemi ve beraberinde gelen baskıcı, şiddet odaklı yapı üzerine kurulmuştur. Yazar bu sistemi eleştirel bir ton ile yansıtırken, figürleri masallardaki iyilik-kötülük kavramlarıyla benzer yapıda vermiş, okurun bakış açısının da bu şekilde şekillenmesine yol açmıştır. Çatışmalar ise çoğunlukla Abdi Ağa'nın Değirmenoluk köylülerine zulmetmesi ve herkesin hayatında baskın yeri olmasıyla oluşmuş;

²¹ Özcan, Ü. (2015). *Roman Tekniği Bakımdan Yaşar Kemal'in İnce Memed Adlı Yapıtı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ardahan.

²² Özcan, Ü. (2015). *Roman Tekniği Bakımdan Yaşar Kemal'in İnce Memed Adlı Yapıtı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ardahan.

²³ İslam, İ. (2004). Kurtuluş Savaşı Yıllarında Çukurova "Sosyo-Ekonomik Bir Değerlendirme". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 20 (58), 47-64. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/aamd/issue/53354/709108>

bu gerçekliğin içine doğan ana figür İnce Memed'in ise hırslı ve inatçı yapısıyla bu düzene karşı gelmesi üzerinden temellendirilmiştir.

3.1.1. Toplumsal ve Hukuki Düzen ile Bireyin Çatışması

Toplumun kendi düzenlerini oluşturmak zorunda kalmalarıyla oluşan hukuki ve sosyal sistem, o bölgede fiziksel ve ekonomik anlamda daha üstün olan ağalık düzeni üzerine oluşan, törelere bağlı bir yapıdadır. Bu noktada güçsüz kalan köylü ise, ağanın kurallarına yönelik çalışma ve yaşayış hayatına uyum sağlamıştır. Yazar hukuki ve toplumsal düzeni yönlendiren kişi konumunda “Abdi Ağa” figürünü yaratmıştır. Yapıtta en baskın olan çatışma, toplumsal düzenin ve hukuki düzenin yöneticisi konumunda olan Abdi Ağa ile ona boyun eğmek zorunda kalan köylü halkı içinde ona karşı çıkmayı başaran tek kişi, ana figür İnce Memed arasında gerçekleşmektedir. “*Ben de İnce Memedim, dedi. Anamın, nişanlımın intikamını almak için geldim, dedi. Köylülerimin intikamını almak için. Fakir fukaranın intikamını almak için.*”(Kemal, 2019:274) İnce Memed'in çocuk yaşında Abdi Ağa'nın ona ve annesine karşı olan zulmüne dayanamayıp köyden kaçmasıyla başlayan bu çatışma, sonrasında sevdiği kız Hatçe'nin Abdi Ağa'nın yeğeni ile nişanlandırılması ve bu sebeple Memed'in Hatçe'yi kaçırmamasıyla devam etmiştir. Çatışma Memed'in kendine ve köylüye yapılanların intikamını alması, Abdi Ağa'yı öldürmesiyle sonuçlanmıştır. Bu çatışma süreci her ne kadar bireysel boyutta incelenebilecek olsa da, iki figürün de temsil ettiği fikirler açısından, çatışma en genel haliyle toplumsal/hukuki yapı ile bireyin çatışması çerçevesinde verilebilmektedir. Abdi Ağa, köy gerçekliğinde otorite boşluğunu kapatan ve toplumsal/hukuki düzeni kendi kurallarıyla, çıkarları doğrultusunda yöneten “devlet”i temsil ederken, İnce Memed ise bu sisteme başkaldıran; zulmü, eziyeti ve edilgenliğe başkaldırıcıyı temsil etmektedir.

Bunun devamında oluşan çatışma ise yine ana figür İnce Memed ile jandarma arasında oluşan çatışma olarak verilebilmektedir. İnce Memed, Abdi Ağa ve kurallarına karşı gelerek aslında

hukuki sistemle de karşı karşıya gelmek zorunda kalmıştır. Abdi Ağa ile çatışması sonucu eşkıya olarak hayatına devam etmek zorunda kalan Memed, bu sırada yaptıkları ve bunun yanı sıra sevdiği kız Hatçe'yi sözde adaletin sağlandığı hapisaneden kaçırmasıyla, jandarma ile de çatışma içindedir.

Bir diğer noktada verilen çatışma, yönetim temsilcisi Abdi Ağa ve köylü arasındadır. Abdi Ağa, köylü halkı sömürür, onlara eziyet eder, çalıştırır, döver. Güçsüz köylü de duyduğu korku sebebiyle sesini çıkaramaz ve boyun eğmek durumunda bırakılır. Ancak bu edilgenlik, ağaya karşı duyulan nefreti azaltmaz; tam tersine güçlendirir. Devletin kırsal alanlarda halkla iletişime geçmesinde yetersiz kalması sonucu ağanın baskınlaşması, köylü halkın dış hayatla olan bağlantısının kesilmesine de yol açmaktadır. Bu sebeple kapalı yapıya sahip olan sosyal yapının tek umudu İnce Memed haline gelmiştir çünkü Memed kendi gerçeklikleri dışında bir gerçekliğin olduğuna yönelik bir araç konumunda verilmiştir.

Bunun yanı sıra İnce Memed'in Abdi Ağa'dan intikamını almak üzere çıktığı yolda başta başarısız olması sonucu köylüler ile Memed arasında çatışma yaşanmaktadır. Tüm umudu güçlü yapıda olan Memed'e bağlayan köylü halkı, güçsüz ve edilgen yapısının sonucu hayatta kalmak adına güçlü olanın tarafında olmak zorunda kalmaktadır. Başta toplumu Abdi Ağa gerçekliğinden kurtaramayan Memed'e karşı köylü bir anda taraf değiştirmiş; destekçi yaklaşımından eleştirel ve aşağılayıcı yaklaşımı benimseye gitmiştir. *“Adam olmuş da dağın İnce Memedi...Tüfeği bile götüremiyor. Eşkıya olmuş da köy yakıyor. Babasının malı gibi bizim Ağamızın tarlasını, öküzlerini dağıtıveriyor...”* (Kemal,2019: 331)

3.1.2. Değerler Arası Çatışma

Yapıtta yazarın üzerinde durduğu bir diğer nokta ise toplumsal değerler çerçevesinde “hiyerarşi”, “saygınlık”, “onur”, “haysiyet” “itibar” üzerinden yaşanan çatışmalardır. Yapıtta yer yer hissedilen masalsı anlatımla yazar, özellikle köy gerçekliğinde belli değerlerin daha keskin bir yapıda şekillenmesine dikkat çekmektedir. Memed'in eşkıyalığa geçiş süreci, tanınan

başka bir eşkıya Deli Durdu'nun çetesine dahil olmasıyla gerçekleşmiştir. Acımasız, vicdansız ve para için her şeyi yapabilecek yapıda bir eşkıya olarak yansıtılan Deli Durdu yığıtıldığı değerler açısından ön plana çıkarken, İnce Memed ise temsil ettiği değerlerle var olmaktadır. Deli Durdu'nun, insanları soyma konusundaki yaklaşımının sadece fiziksel değil, insanları “onur ve gururlarını” soyacak hale sokması, yapıttaki tabiriyle “donuna kadar soyması”, İnce Memed'in değer yargısına ters düşmektedir. “*Bana bak kardaş,*” dedi, “*insanların üstüne çok varmamalı. Öldürmeli, dövmele, ama üstlerine çok varmamalı. Donsuz, çırılçıplak, köyüne, evine girmesi bir adama ölümden zor gelir. İşte bunu yapmamalı...*” (Kemal, 2019:159) Bireysel boyutta verilmeyen ikilinin çatışması, kültür, ahlak gibi kavramların ön plana çıktığı toplumsal yapıdaki değer yargısını sorgulamaktadır. İkisinin de eşkıya olması farklı değerleri yansıtmalarına engel olmamış, yazarın eşkıyalığa algılananın ötesinde farklı bir bakış açısı kazandırmasıyla sonuçlanmıştır. “*Ağalık düzenine karşı düşünsel/eylemsel etkinliklerde bulunan tek “eşkıya”dır.*”²⁴

Bunun yanı sıra değerlerler arası düzeni bir başka açıdan veren yazar, köy yaşamındaki erkek ve kadın algısına da gönderme yapmaktadır. Toplumsal yapı içinde erkeklerin daha söz sahibi ve kadınların kabullenici yapıda oluşları en belirgin olarak Iraz örneğinde görülmektedir. Kocasının ölümü sonucu elindeki toprakları alınmış ve bebeğiyle kalmıştır. Ancak oğlu büyüyüp haklarını geri almaya çalışınca öldürülmüş, Iraz da bu durumun intikamını almaya çalışırken hapse atılmıştır. “*Iraz ilk günlerde bu haksızlığı bir türlü anlayamıyordu. Sonra gitgide kavradı.*” (Kemal, 2019: 217) Bakıldığında hukuki düzene de gönderme yapılan bu örnekte, kadının toplumsal yapıdaki yeri verilmektedir. Küçük yerleşim Çukurova'nın kültürüyle bağlantılı olarak isimlerin belirlenmesi, o kişiye vaat edilen, özelliklerin benimsenmesiyle, “kaderi” yönlendirmesi açısından da önemlidir. Kökleri Arapça gibi dillere

²⁴ Özcan, Ü. (2015). *Roman Tekniği Bakımdan Yaşar Kemal'in İnce Memed Adlı Yapıtı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ardahan.

veya dini kullanımlara dayanan isimler ukurova b6lgesinin ve k6yl6n6n 6zgemiŖiyle, 6zelliklerine bağlı olarak doėmuŖtur. Boyun eğen ve rıza g6steren anlamına gelen “Iraz” ismi de aynı Ŗekilde k6lt6rel ve sosyal yapıda kadına verilen değerin, kadın-erkek atıŖmasının dil kullanımına bile yansıdağını g6steren somut bir 6rnektir.

3.2. Birey İi atıŖma

6zellikle kırsal kesimlerde yaŖanan bu tarz gruplar arası atıŖmalar, bireyleri tekil olarak da i atıŖmaya itmektedir. Yazar bu anlamda en g6l6 6rneği İnce Memed 6zerinden yansıtılmaktadır. İnsanın i d6nyasında yaŖadaėı duyguları ya da olduğu kiŖiyi, toplumsal baskı y6z6nden ifade edemeyip, dıŖta zorunlu olarak benimsediği ayrı bir kiŖilik yaratması anlatılmaktadır. İnce Memed tarafından bakıldığında, k66kl6ė6nden itibaren olan korkusuz, normatif d6zene aykırı yapısının yanında; annesi ve sevdiği kız olan Hate iin yaŖadaėı korku ve duygusal yaklaŖım, insan ve toplumun acılarını, hassasiyet ve endiŖelerini hissettiği diğer tarafı ile atıŖma ierisinde dir. Bu yanı eŖkuya tarafına getikten sonra daha da g6lenmiŖ ve 6zerinde sorumluluğunu hissettiği insan ve değerlerin yanı sıra; hayatta kalmak iin benimsemesi gereken soğukkanlılıkla atıŖma iindedir.

Yazar kart ve norm fig6rleri de kullanarak, fig6r6n kendi iinde de bir atıŖmaya gitmesini ve bunun 6zerinden adalet duygusunun geliŖmesiyle zihinsel s6recini geliŖtirmesini saėlamıŖtır. H6r6 Ana ve Memed’in konuŖması bu duruma 6rnektir. OluŖan ağalık sistemini ve toplumsal yapıyı bozmak adına ıktığı yolda, Abdi Ağa’dan intikamını alamaması sonucu k6yl6 tarafından da yoğun bir Ŗekilde eleŖtirilen Memed, toplumdaki yeri gereğince bilgelik, doğruluk gibi kavramları temsil eden norm fig6r H6r6 Ana tarafından temsil ettiği fikre, amacına pes ederek karŖı geldiği y6n6ndeki gereklikle y6zleŖtirilince de yine sorgulama s6recine girerek, kendisiyle atıŖmıŖtır. “... ‘Memed!’ diye bağırdı b6t6n sesiyle. ‘Hateyi yedirdin onlara da

şimdi teslim olmaya mı gidiyorsun? Abdi Ağa gelecek gene köyde paşa gibi oturacak... Nereye avrat yürekli İnce Memed?'' (Kemal, 2019: 433)

3.3. Çatışma ve Ölüm İlişkisi

Yapıtta çatışma olgusunun getirisi olarak verilen ölüm gerçekliği, özellikle şiddet ve baskının hakim olduğu bu tarz küçük yerleşim yerlerinde, çözüme kavuşulması açısından bir gereksinime dönüşmüştür. İntikam almak üzerine kurulu olan ideolojiler, beraberinde kanı da getirmektedir. Ölüm güç bölümünün ve gücü elinde tutanın belirlenmesi konusunda bir araç rolündedir. Yazar mekan gereğince silah taşımanın, bu gücün belirleyicilerinden biri olma anlamını taşıdığını yansıtmaktadır. *“Gel bakalım İnce Memed, şu yeni tüfeğini bir tecrübe et!”* (Kemal, 2019:132)

Iraz'ın gençliğinde kan davası sonucu yaşanan ölümün, Abdi Ağa'nın Memed'den intikam almak için Döne'yi öldürmesnini, Memed'in intikamını Abdi Ağa'yı öldürerek alarak köylü halkını özgürlüğe kavuşturmasının bu döngüye uygun bir şekilde verilmesi, toplumsal düzendeki kafa yapısını da yansıtmaktadır.

4. SONUÇ

Yaşar Kemal İnce Memed-1 adlı eserinde, tarımla uğraşan ve çağdaşıktan uzak kalan dış mekan, Çukurova'daki köylerin kendi içlerinde bir gerçekliğe terk edilmelerini anlatmaktadır. Otoriteyi elinde tutan ve sosyo-ekonomik düzeyi gelişmiş ağanın savunmasız ve yoksul durumda olan halka karşı zulmü verilmiştir. Yazar masalsi ama bir o kadar da gerçekçi bir anlatımla, coğrafya ve köy hayatını mekan ve çatışma olguları üzerinden temellendirerek; ana figür İnce Memed'i sosyal adaletsizliğe karşı gelmesi ve toplumsal düzene başkaldırması üzerinden yaratmıştır.

Mekan, içinde bulundurduğu insanların gerçekliğini belirlemektedir. Yapıtta mekan betimlemeler üzerinden taktiksel bir şekilde kullanılmıştır. Mekan, olay ve kişilere doğrudan etki etmektedir. Ana figür İnce Memed'in kendini var etme süreci yapıtın başından sonuna kadar ev ve aile kavramları üzerinden temellendirilmiştir. Algı-mekan ilişkisine vurgu yapan yazar, evi nesnellikten çok aile, sevgi, huzur gibi kavramlarla bağdaştırmıştır. Bunun sonucunda köyde içine doğduğu baskıcı ve sınırlayıcı toplumsal yapı sonucunda huzur, güvenlik ve mutluluk gibi kavramlar değer kazanmıştır. Bu sebeple, verilen iç mekanlar, kişiyle bağ kurması açısından önem taşımış, leitmotif tekniği canlı bir varlık gibi algısal düzeyde ilişki kurmuştur. Özellikle yapıtta fazlasıyla kullanılan labirent tarzı mekanlar, arayışın içinde kayboluşu ve çaresizliği baskın olarak hissettirmiştir. Bu mekanlar Memed açısından ciddi bir sorgulama süreci başlatmış, onu "evinden", arayışta olduğu kavramlardan engelleyen düzen ile ağalık sistemini sorgulamasına yol açmıştır. Yazar mekanlar üzerinden Memed'i iç çatışmaya atmanın yanı sıra, düzene karşı da sorgulamaya itmiş ve buradan çatışma olgusunu yansıtmıştır.

Yapıtta çatışma olgusu, özgürlüğe ulaşmanın ve belirlenen çerçevenin dışına çıkışın gerçekleşmesi adına bir zorunluluk olarak verilmiştir. Güç sembolü kullanımları ile çatışmayı yaratan figürleri jest, mimik ve davranışları üzerinden aktarmıştır. Mekanla bağlantılı kurduğu çatışmalar; karşıtlık gibi yöntemlerle güçlendirilmiştir. Çatışmaların temelinde, köydeki hukuki

ve toplumsal düzeninin temsilcisi ağayla, adaleti sağlamak adına sorumluluk üstlenen ana figür, İnce Memed yatmaktadır. Çatışma süreci İnce Memed'in de evrimleşmesine ve gelişmesine yol açmıştır. Memed sosyal ve hukuki düzen, değerler arası ve birey içi çatışma süreci boyunca sırayla köylüden, eşkıyalığa geçiş yapmış; sonunda ise kurtarıcı rolünü üstlenerek özgürlüğe ulaşmıştır. Bireysel savaşı kendi tecrübelerinden çıkarsa da, ağayla çatışması zamanla onu farklı ortamlara getirerek benimsediği değerler üzerinden kendi içinde ve farklı kişilerle de çatışma yaşamasını sağlamıştır. Yazar bir diğer noktada ise çatışmaların getirisi olan ölüm gerçekliği üzerinde durmuştur.

Kemal, mekan ve çatışma üzerine ironi yaratarak yapılandığı toplumsal yapıda güçlü-güçsüzlü belirleyen durumun ekonomik temellere dayandırılmasına eleştirel bir şekilde yaklaşmıştır. Tarafını belli ederek; kullandığı tanrısal bakış açısıyla okurun da bakış açısını belirlemiştir. Çukurova köy gerçekliğinde, toplumsal yapının kendi içinde oluşturduğu normların onları bir çıkmaza sürüklediğini belirten yazar, edilgen yapıda oluşu ve sınırlarla çerçevelendirilmiş kafa yapısını mekanla ilişkilendirirken, bu yapıdan kurtulma sürecinin ise çatışma dahilinde olabileceğini belirtmiştir.

5. KAYNAKÇA

- Akın, N. (2008). *Yaşar Kemal'in İnce Memed Adlı Romanındaki Söz Dizimsel Yapı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Denizli.
- Berna, M. (1983). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış II, Yaşar Kemal'de Yozlaşma Mitosu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bolat H. (2006). *Yaşar Kemal'in Romanlarında Sosyal İlişkiler Açısından Şahıs Kadrosu*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elazığ.
- Duran, N. (2017). “Yaşar Kemal” Kitabı Etrafında Yaşar Kemal'i Değerlendirmek. *Eskiye* / 34, 205-215. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/471055>
- Erkal, M. (2016). 1938-1980 Dönemi Türkiye'de Sosyal Yapı ve Dinamikleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, Cilt: 0 Sayı: 53 , 157-185* . doi: 10.18368/IU/sk.75981
- Gündüz, F. (2018). *İnce Memed- I*. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/39682453/%C4%B0nce_Memed_I
- Güvenç, A. (2009). *Yaşar Kemal'in İnce Memed Romanı Üzerine Oluşumsal Yapısalcı Bir İnceleme*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Bilimi (Folklor) Bilim Dalı, Erzurum.
- İslam, İ . (2004). Kurtuluş Savaşı Yıllarında Çukurova “Sosyo-Ekonomik Bir Değerlendirme”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi , 20 (58) , 47-64* . Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aamd/issue/53354/709108>
- Kayayerli, D. (2012). *Türkiye'de Röportaj Geleneği Bağlamında Yaşar Kemal'in Röportajları Üzerinden Nitel Bir Değerlendirme*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve İletişim Sistemleri Yüksek Lisans Programı,
Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.

Kemal, Y. (2019). *İnce Memed-1*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (YKY). (Orijinal Çalışma Basım Tarihi: 1952).

Kemal, Y. (2011). *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor: Alain Bosquet ile Görüşmeler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (YKY). (Orijinal Çalışma Basım Tarihi: 1992).

Kemal, Y. (2012). *Zulmün Artsın*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (YKY). (Orijinal Çalışma Basım Tarihi: 1995).

Korkmaz, R. (1991). *Sabahattin Ali (İnsan- Eser)*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Özcan, Ü. (2015). *Roman Tekniği Bakımdan Yaşar Kemal'in İnce Memed Adlı Yapıtı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ardahan.

Poyraz, M. (2015). *Yaşar Kemal*. İstanbul: Karahan Kitabevi.

Sander, O. (2019). *Siyasi Tarih 1918-1994*. Ankara: İmge Kitabevi. (Orijinal Çalışma Basım Tarihi: 1989).

Sonal, E. (2005). *John Steinbeck ve Yaşar Kemal'in Eserlerinde Cinsiyet Roller ve Aile Kimliğinin Karşılaştırılması*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı, İzmir.

Sönmez, D. (t.y.). *Yaşar Kemal'in İnce Memed Adlı Yapıtında "Çatışma" Olgusunun Odak Figür Üzerinden Nasıl İşlendiğini Değerlendirme*. (Yayınlanmış UB Türkçe A Dersi Uzun Tez Çalışması). TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi, Ankara.

Topcu, M. (2008). *Yaşar Kemal'in Romanlarında Halk Bilimi Unsurları*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır.

Uysal, A. (2016). Yaşar Kemal'in İnce Memed-I Romanının Mekân-İnsan İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Mecmua-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:1, Sayı:2,36-48. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mecmua/issue/27589/290637>